

การศึกษา

เค้าสนามหรือเค้าสนามหลวง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ได้อธิบายคำ “เค้าสนามหลวง” ซึ่งเป็นภาษาถิ่นพายัพและเป็นคำโบราณหมายถึง สำนักผู้ปกครองบ้านเมืองที่ ราชการเมืองคณะผู้ว่าการบ้านเมืองเรียกอีก ชื่อหนึ่งว่า เค้าสนามซึ่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ลิขชัย กระบวนแสงได้อธิบายคำ “เค้าสนาม” ไว้ในสารานุกรมประวัติศาสตร์ไทยเล่ม ๒ อักษร ข-จ ฉบับราชบัณฑิตยสถานว่าเป็นชื่อ เรียกของคณะบุคคลคณะหนึ่งซึ่งทำงานสำคัญ ต่าง ๆ ภายพระเจ้าเชียงใหม่

เมื่อเมืองเชียงใหม่อยู่ในฐานะ ประเทศราชของไทยพระเจ้ากาวิละ (ครอง ราชย์ พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๓๕๖) ทรงฟื้นฟูเมือง ขึ้นเป็นศูนย์กลางการปกครองและแต่งตั้งเค้า สนามขึ้นเพื่อทำหน้าที่ถวายข้อคิดเห็นตามที่ ทรงหารือ ในช่วงที่พระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวครองราชย์ (พ.ศ. ๒๔๑๑-๒๔๕๓) ทรงมีนโยบายปรับฐานะ เมืองประเทศราชให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของ ราชอาณาจักรไทย โปรดเกล้าฯ ให้มีการปฏิรูป การปกครองเมืองเชียงใหม่เมืองลำพูน เมือง ลำปางเป็นหัวเมืองลาวเฉียงในพ.ศ.๒๔๑๗ โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งพระเจ้าน้องยาเธอกรม หมื่นพิชิตปรีชากร (ต่อมาคือ นายพลตรี พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงพิชิตปรีชากร) ใน พ.ศ.๒๔๒๗ไปบัญชาการการปฏิรูปทรงมี นโยบายปรับปรุงรูปแบบการปกครองสอด คล้องกับการปกครองตามประเพณีเดิมโดยคง เค้าสนามไว้ แต่ตั้งกรมใหม่ขึ้น ๖ กรม ได้แก่ กรมมหาดไทย กรมทหาร กรมคลัง กรม ยุติธรรม กรมวัง และกรมนา มีตำแหน่งเสนา ทำหน้าที่เป็นเจ้ากรมเค้าสนามมีหน้าที่คัด เลือกเจ้านายท้องถิ่นขุนนางท้องถิ่น มาดำรง ตำแหน่งเสนาเสนารอง แล้วเสนอให้พระเจ้า เชียงใหม่ทรงแต่งตั้ง

ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนการปกครอง เป็นแบบมณฑลเทศาภิบาลสำหรับเมือง เชียงใหม่ยังคงมีนโยบายการปกครองแบบ สอดคล้องกับการปกครองแบบประเพณีเดิม โดยมีเค้าสนามเป็นคณะกรรมการบริหารทั้งยัง คงให้มีเสนา ๖ ตำแหน่งตามเดิมแต่ได้ประกาศ ยุบตำแหน่งที่ไม่เหมาะสมกับกาลสมัยลงใน ช่วงระหว่าง พ.ศ. ๒๔๕๘-๒๔๖๘ จนตำแหน่ง เค้าสนาม และเสนาทั้ง ๖ หดไป เค้าสนาม เรียกชื่ออย่างอื่นว่าเค้าสนามหลวง ช่าง ช่าง สนามหรือสนาม.